

מודעות עצמית על פי הקבלה · שיעור שביעי: מעגל הנתינה

הנתינה שמולידה אהבה

שיעור 7 מתוך 10 בקורס מודעות עצמית על פי הקבלה. הסרטון המלא, ומתחתיו השיעור כתוב ומעובד לקריאה.

מן הראש אל הידיים

כשלמדנו על הספירות ראינו שהן הולכות בשלשות, קו ימין וקו שמאל וקו אמצעי שמכריע ביניהם. חסד בלי ביקורת אינו טוב, וכך גם גבורה בלי ביקורת. כשהחסד והגבורה נפגשים במידה הנכונה, נולדת מהם ספירת התפארת, וזו ההנהגה המאוזנת שצריכה לרדת אל העולם.

עד עכשיו עסקנו בראש, בחכמה ובבינה ובדעת שנולדת מן המיזוג הנכון שלהן, ומשם באו השיעורים על לקיחת אחריות, על מחשבה חיובית ועל דיבור חיובי. היום אנחנו יורדים מן הראש אל הגוף, אל המעשים. ספירת החסד מזוהה עם יד ימין, הגבורה עם יד שמאל, והתפארת עם הגוף עצמו.

נלמד יסוד אחד, ובכוחו לשנות את חיינו במקומות החשובים ביותר: בקשר בין הורים לילדים, בקשר בין בני הזוג, ובקשר בין האדם לבוראו. ובסוף נראה שהוא נוגע גם בקשר של האדם עם עצמו. לצערנו לא לימדו אותנו את החומר הזה, וחוסר תשומת הלב אליו זורע הרס גדול. מכאן גם נבין כיצד נולד מה שקוראים לו מרד נעורים, שאנחנו חווים היום על בשרנו כפי שלא היה בשום דור.

הסדנה שכמעט התפרקה

בתחילה הדברים עלולים להישמע קשים ולעורר התנגדות. פעם העברתי סדנה כזאת, וישבה בקהל אישה שמרצה לפסיכולוגיה. כבר בדקות הראשונות קמה על רגליה והודיעה שאינה מוכנה להישאר אפילו עוד רגע, כי מה שאני מלמד סותר את כל הפסיכולוגיה המודרנית. ביקשתי ממנה בנחת לשבת, להתאזר בסבלנות עד סוף ההרצאה, ואחר כך נשמע בשמחה את דעתה.

בסוף הערב היא לקחה את המיקרופון ואמרה לכל הקהל שקיפלתי את כל הפסיכולוגיה המודרנית ביסוד אחד מן התורה הקדושה. לכן אני מבקש קצת סבלנות.

שטיחים מעור האדם

נפתח בגמרא מבהילה. דבר תורה, עור האדם המת טהור. חכמים באו וגזרו עליו טומאה, והגמרא מגלה את הטעם: "גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין לחמור" (נדה נה, א). זה נשמע כמעט בלתי אפשרי, וכך נקבע להלכה. חז"ל ראו שבכוח קיימת אפשרות שבן יפשיט את עור אביו ואמו ויעשה ממנו מרדעת. לכן שימאו את העור, כדי שלא יהיה בו שימוש.

ובמקום אחר מלמדת אותנו הגמרא דבר מבהיל עוד יותר. התורה אומרת: "אם במחתרת ימצא הגנב והכה ומת, אין לו דמים" (שמות כב, א), ומיד אחר כך: "אם זרחה השמש עליו, דמים לו, שלם ישלם" (שם, ב). אדם קם באמצע הלילה ומוצא גנב חותר אל ביתו, והתורה מלמדת אותו כיצד לנהוג. שואלת הגמרא: "וכי השמש עליו בלבד זרחה" (סנהדרין עב, א). ומבארת שהשמש היא משל לבהירות. אם ברור לך כשמש שהגנב בא בשלום, רק בשביל הממון, ולא יפגע בך, אסור לך לפגוע בו, והוא ישלם על מה שגנב. ואם ברור כשמש שהוא מוכן להרוג אותך, אתה רשאי להתגונן, ומכאן ההלכה שהבא להרגך השכם להרגו.

ועכשיו הגמרא מביאה שתי ברייתות שנראות סותרות, ומיישבת: "כאן באב על הבן, כאן בבן על האב" (סנהדרין עב, ב). כשהאב חותר אל בית בנו והבן מסתפק בכוונתו, אסור לבן לפגוע בו, ורש"י מבאר: "דודאי רחמי האב על בנו". אבל כשהבן חותר אל בית אביו והאב מסתפק, האב רשאי להתגונן מספק, כי חזקה על בן כזה שבא בכוונה רעה, עד שיתברר כשמש שהוא רחמן על אביו.

אנחנו עומדים ומשתוממים. חז"ל ודאי לא התכוונו שבכל יום שני וחמישי הופכים הילדים את הוריהם לשטיחים. מה שגילו לנו רבותינו הקדושים הוא שבתוך הילד יש בכוח זרע כזה, ואם לא מטפלים בו נכון, הוא עלול להגיע עד מקומות נוראים. כשלמדנו על כוח המילה הבאנו את דברי שלמה המלך: "מות וחיים ביד לשון" (משלי יח, כא), וראינו שהמילה זורעת הרס הרבה לפני שהיא מגיעה למוות וחיים. כך גם כאן. יש מדרגות רבות של ריחוק ושל טינה לפני הקצה הנורא שחז"ל תיארו, וכולן צומחות מאותו שורש נעלם, שהיום נלמד לזהות בזמן.

גיל הזהב שנשכח

מספרים על ילד שביקש מאמו אופניים. אמרה לו שאם סבא יעצום את עיניו, היא תקנה לו שני זוגות. הילד לא הבין רמזים. כשבאו לבקר את הסב בבית החולים, שאל אותו בתמימות מתי הוא עוצם את העיניים, כי אמא הבטיחה לו אופניים. מיד הזמין הסב עורך דין והוריש את כל רכושו למוסד ציבורי, ובתו לא קיבלה דבר.

הסיפור קשה, אבל המציאות שמאחוריו מוכרת לכולנו. כמה ההורים נותנים, כמה הם משקיעים, וכשהילדים גדלים, מגיע גיל הזהב ופתאום ההורים נשכחים.

וגם בנוער אפשר לראות זאת. נער אינו מודה בפני עצמו שיש בו רגשות קשים כלפי הוריו, וכשקם גיבור תרבות ומבטא אותם בקול על הבמה, הוא מזדהה עמו. פעם, כששאלו ילד מה ירצה להיות כשיגדל, היה עונה שירצה להיות כמו אבא. היום מעטים עונים כך.

הנברא שנולד להשפיע

שלמה המלך מגלה לנו את השורש: "מפנק מנער עבדו, ואחריתו יהיה מנון" (משלי כט, כא). ההורים רוצים לתת לבנם את הטוב ביותר, נעליים טובות, אופניים משובחים, וכשיגיע לגיל גם רכב חדש, ונדמה להם שאם יש אפשרות, אין בזה כל רע. הכתוב מלמד אחרת.

כדי להבין זאת צריך לחזור אל צלם האלוקים. למדנו שהאדם נברא בצלם, כלומר בדמות הספירות, וכל עניין הנתינה מזוהה עם ספירת החסד. הקדוש ברוך הוא טוב ומטיב. הוא אינו מקבל מאיתנו דבר, הוא תמיד במצב של משפיע. ואת האדם ברא בדמותו, עם תכונה עמוקה של נתינה והשפעה. התכונה הזאת היא שגורמת לנו להתחתן ולהביא ילדים לעולם.

הרמח"ל מלמד בספרו דרך ה' שהקדוש ברוך הוא רצה להיטיב לנבראים טוב שלם, ולכן סידר שהאדם יהיה "מי שיקנה הטוב בעצמו ולא מי שיתלוה לו הטוב בדרך מקרה" (דרך ה' חלק א, פרק ב). טוב שניתן בחינם אינו טוב שלם. והמקובלים קראו למצב הזה בשם ארמי, נהמא דכסופא, לחם של בושה. בירושלמי מובא בשם רבי יודן בר חנין שמי שאוכל משל חברו מתבייש להביט בפניו (ירושלמי ערלה א, ג).

וזה החוק שעליו עומד כל השיעור. כשיש נתינה חד צדדית, כשרק צד אחד נותן והצד המקבל פסיבי ואינו מחזיר דבר, המקבל נכנס למועקה. הוא נמצא במצב שהפוך מן הטבע שבו נברא. נברא להשפיע, ומוצא את עצמו רק מקבל. את המועקה הזאת אפשר לפתור בשתי דרכים בלבד. הדרך האחת היא להחזיר, לתת בחזרה. והדרך השנייה, כשאדם אינו יכול או אינו רוצה להחזיר, היא לשנוא את הנותן. ברגע שהוא שונא, הוא פטור מלהחזיר לו.

חז"ל אמרו: "שלשה חייהן אינם חיים" (ביצה לב, ב), והראשון שבהם הוא המצפה לשולחן חברו. אדם שתלוי תמיד במה שאחרים נותנים לו שרוי במצב הפוך מן המציאות שנברא לה. ושלמה המלך אמר: "ועבד לזה לאיש מלוה" (משלי כב, ז).

ומכאן מה שקורה לתינוק. ההורים מטיבים עמו מיום שנולד, והוא אינו מסוגל להחזיר. הוא גדל עם המועקה הזאת, ואם לא מטפלים בה, היא הולכת וגדלה.

מה רע בפינוק

עכשיו אנחנו מבינים את שלמה המלך. פינוק הוא נתינה מעל לנורמה. כשלכל הילדים קונים אופניים פשוטים, לבן הזה קונים אופניים שמחירים פי חמישה. והרי כבר בנתינה הרגילה, הטבעית, הילד נמצא במועקה. בא ההורה ומפנק, נותן מעל לנורמה, ומחמיר את הבעיה.

ורש"י מפרש שמנון הוא לשון שררה. מי שמפנק את עבדו מנעוריו, סופו שהעבד יהיה מושל עליו. ואם כך בעבד, כל שכן בבן. הילד המפונק אינו מכיר טובה, הוא מולך בבית, ובסוף מחזיר להורים צער כגודל הפינוק שקיבל.

נתינה מולידה אהבה

המחלה נקראת שנאה, והעבודה שלנו היא להפוך אותה לאהבה. באחד השיעורים בקורס דיברנו על פסי ייצור בעולם הרוחני, ולמדנו שיש פס ייצור אחד לאהבה, והוא הנתינה. הגמרא אומרת: "אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חבירו" (בבא מציעא לח, א). מה שאדם עמל עליו, בנה ועשה בידיו, יקר לו יותר מפי תשעה ממה שקיבל מאחרים, כי הוא קשור אליו.

הרב אליהו אליעזר דסלר, בקונטרס החסד שבספרו מכתב מאליו, מבאר שהדרך הרגילה שבה אנשים חושבים הפוכה מן האמת. אנחנו חושבים שאדם נותן למי שהוא אוהב, והאמת היא שאדם אוהב את מי שהוא נותן לו. הנתינה מולידה את האהבה, ומה שהאדם השקיע בו נעשה חלק ממנו.

תראו אדם שקנה רכב חדש. הוא מחנה אותו, סוגר את הדלת, ועומד ומסתכל עליו. אילו יכול היה, היה מכניס אותו לסלון. הוא עבד בשבילו שעות נוספות והוא משלם עליו בכל חודש. הוא נתן לו, ולכן הוא אוהב אותו.

כך גם בבית. יש נשים שאוהבות את ביתן, ויש שאינן אוהבות להיות בו. זו שמנקה, מסדרת, צובעת, מייפה ומחדשת כל פעם משהו, נותנת לבית, והנתינה מולידה בה אהבה לבית. זו שאינה נותנת לבית, גם אינה אוהבת להיות בו.

אנשים מתאהבים בכלבים שלהם, וכשהכלב מת יש שבוכים עליו כעל קרוב משפחה, כי השקיעו בו שנים של טיפול. יש שמתאהבים בעציצים שהם משקים ומדשנים, ואפילו משמיעים להם מוזיקה כדי שיגדלו יפה. הכל מאותו שורש.

ומה שנכון ברכב ובעציץ נכון שבעתיים בנפש האדם. עלינו לקחת את הילד וליצור אצלו מצב של נתינה, והנתינה הזאת תוליד בו אהבה. האהבה תעקור מתוכו את הרעל של השנאה, שהתפתחה בימים שבהם לא יכול היה להחזיר.

כבד את אביך

לכן באה התורה ואמרה: "כבד את אביך ואת אמך, למען יאריך ימך" (שמות כ, יב). זו אחת המצוות החשובות שבתורה, והמילה כבד קרובה למילה כבדות. גם כשקשה לך, גם כשכבד לך, אתה צריך לתת להורים. וברגע שאתה נותן להם, הנתינה מולידה אהבה, ואתה אוהב אותם.

אהבה היא אנרגיה עצומה. אני עוסק שנים רבות עם נוער, ואני יודע כמה בני נוער לא הידרדרו כפי שהיו עלולים להידרדר, רק משום שאהבו את הוריהם ולא רצו לצער אותם. האהבה עמדה להם כמחסום. וכך אמר שלמה המלך: "שנאה תעורר מדנים, ועל כל פשעים תכסה אהבה" (משלי י, יב). גם כשרואים מומים בשני, כשאוהבים, הם אינם נראים.

שימו לב לתינוק. כשהוא מחייך או עושה תנועה קטנה ורואה שההורים נהנים, הוא חוזר עליה שוב ושוב. הוא מגלה שיש לו מה לתת. וכשההורים מזניחים את הנקודה הזאת ומפנקים, כשהילד אכל ושתה ורוצה לשטוף את הצלחת, והאם אומרת לו שהיא כבר תשטוף, היא אומרת לו במילים אחרות: אל תאהב אותי. מפני שפס הייצור היחיד של האהבה הוא הנתינה, וכששוללים מן הילד את הנתינה, שוללים ממנו את האפשרות להיות אוהב הורים. כאן אנחנו מבינים את עומק הגזירה על העור. חז"ל ירדו לסוף דעתו של הילד, וידעו לאן עלול להגיע חינוך שאין בו נתינה.

ואפשר לומר עוד. אין בתורה ציווי על ההורים לכבד את ילדיהם, כי אצלם האהבה נובעת מאליה מתוך הנתינה המתמדת. הילד, אף שהיה מתבקש שיאהב את הוריו באופן טבעי, צריך ציווי מיוחד, כי מצד מבנה הנפש הוא עומד במקום המקבל.

בין איש לאשתו

אותו חוק בדיוק פועל בין בני הזוג. כשרק הבעל נותן, רק הוא משפיע ומעניק, או להפך, כשרק האישה נותנת, המקבל מביניהם עלול לפתח טינה כלפי בן הזוג. לא פעם ישב מולי בעל ואמר שאינו מבין את עצמו, שאינו אוהב את אשתו ואף מרגיש כלפיה שנאה. כשאני מעמיק עמו בשיחה, אני מגלה שהוא אינו נותן לבית דבר. הוא במצב של קבלה חד צדדית, ולכן נולדת בו שנאה.

התיקון הוא ליצור נתינה דו צדדית. יש רמז נאה לכך בלשון התורה: "ונתנו איש כפר נפשו לה" (שמות ל, יב). המילה ונתנו נקראת אותו דבר מימין לשמאל ומשמאל לימין, ללמדנו שהנתינה צריכה ללכת בשני הכיוונים.

הגמרא מביאה אדם שאמר על עצמו ועל אשתו: "כי רחימתין הוה עזיזא, אפותיא דספסירא שכיבן. השתא דלא עזיזא רחימתין, פוריא בר שיתין גרמידי לא סגי לן" (סנהדרין ז, א). כשאהבתנו הייתה עזה, יכולנו לשכב על רוחב להב של סייף, ועכשיו שאהבתנו אינה עזה, מיטה של שישים אמה אינה מספיקה לנו.

ועוד מביאה הגמרא על הפסוק "שקר החן והבל היפי, אשה יראת ה' היא תתהלל" (משלי לא, ל), שהדור שעליו נאמר "יראת ה' היא תתהלל" הוא דורו של רבי יהודה ברבי אילעאי, "שהיו ששה תלמידים מתכסין בטלית אחת ועוסקין בתורה" (סנהדרין כ, א). הדור ההוא היה דור של עוני גדול, ואני מבין בזה רמז. כשכל אחד דואג שחברו יתכסה, טלית אחת מספיקה לשישה. וכשכל אחד מושך את הטלית אליו, אף אחד אינו מכוסה.

שימו לב מה קורה לפני החתונה. האם אומרת לבת שהמשפחה שלו אינה נראית לה, והבת עונה שהיא מתחתנת אתו ולא עם משפחתו. האב אומר שהוא נראה לו קצת קמצן, והיא עונה שהוא אינו קמצן אלא חסכן. כל המומים נעלמים, והיא רואה בו רק טוב. על כל פשעים תכסה אהבה. כל זה משום שלפני החתונה שני הצדדים עסוקים בנתינה. כל אחד רוצה להעניק לשני, ולכן האהבה גדולה. אחרי החתונה הנתינה יורדת, ואיתה יורדת האהבה. וכשהנתינה נפסקת לגמרי מצד אחד, המצב עלול להידרדר עד כדי שנאה.

באה אליו אישה, אם לשישה ילדים, וביקשה עזרה בשלום הבית. היא אמרה לי בגילוי לב שאינה יודעת איך לומר זאת, אבל היא פשוט הפסיקה לאהוב את בעלה. שוחחתי עמה, והתברר שהיא כל היום בעסקיה, ובבית עוזרות הבית עושות הכל, עד שאפילו ארוחה אחת אינה מבשלת. אמרתי לה שאין כאן פלא. כשאין נתינה, אין אהבה. מה שעליה לעשות הוא להתחיל לתת, להעניק לבית ולבעלה, והנתינה תוליד את האהבה מחדש.

גם חכמינו כפו עלינו, בצורה מסוימת, מערכת של נתינה הדדית. הרמב"ם כותב: "וכן צוו חכמים שיהיה אדם מכבד את אשתו יותר מגופו ואוהבה כגופו" (הלכות אישות טו, יט), ובהלכה שאחריה הוא כותב שצוו על האישה לכבד את בעלה ולהתרחק ממה ששנוא עליו. מי שיעיין שם ימצא הלכות שלמות על האופן שבו כל אחד מבני הזוג צריך לנהוג בשני. כל זה סדר של נתינה דו צדדית.

ועל בריאת האדם נאמר: "זכר ונקבה בראם, ויברך אתם, ויקרא את שמם אדם ביום הבראם" (בראשית ה, ב). שניהם יחד נקראים בשם אחד, כי האיש והאישה אמורים להיות אחד, ושתי מציאויות נפרדות נעשות אחת רק בכוח האהבה. אהבה בגימטריה שלוש עשרה, ואחד בגימטריה שלוש עשרה. כדי להיות אחד צריך אהבה, וכדי לייצר אהבה צריך נתינה. ונודע הרמז שאהבה ואחד יחד עולים עשרים ושש, כמניין שם הוי"ה. במקום שיש בו אהבה ואחדות, שם שורה השכינה.

מן העגל אל המשכן

וכך הוא גם בין האדם לבוראו. כשרק הקדוש ברוך הוא משפיע, ומשפיע, ומשפיע, נוצרת אצל האדם אותה מועקה, ושוב יש שתי דרכים לצאת ממנה. או להחזיר, או לפתח ריחוק ואף שנאה כלפי הנותן.

מכאן אפשר להבין גם את שורש העבודה הזרה. אדם קונה פסל בחנות ועובד אותו כאילו הוא מפרנס אותו. זה אבסורד גמור, ובכל זאת האנושות נמשכה אחריו דורות רבים, מפני שלפסל שקנה בידי אלו כלפיו שום חוב.

מי שאינו רוצה להחזיר לבורא העולם, בורח אל מי שאינו נותן לו כלום.

ושאלה גדולה עולה ממעמד הר סיני. אחרי כל מה שהקדוש ברוך הוא העניק לנו, אחרי יציאת מצרים וקריעת ים סוף, עשו בני ישראל עגל למרגלות ההר ואמרו: "אלה אלוקיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים" (שמות לב, ד). אותו חוק פשוט. הייתה כאן נתינה חד צדדית עצומה, והעם נחנק תחתיה ומצא דרך להשתחרר.

והקדוש ברוך הוא נתן להם תיקון. רש"י מלמד ש"אין מוקדם ומאוחר בתורה", ומעשה העגל קדם לציווי על מלאכת המשכן (רש"י שמות לא, יח). אחרי העגל אמר הקדוש ברוך הוא: "ויקחו לי תרומה, מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי" (שמות כה, ב). נתן לעם דרך לתת. ורבותינו אמרו במדרש שזהב המשכן בא לכפר על זהב העגל (תנחומא תרומה ח). ובאותו אופן התורה והמצוות כולן הן הדרך שבה אנחנו, כביכול, מחזירים לבורא. ברגע שאנחנו נותנים, הנתינה מולידה אהבה, ואנחנו משתחררים מן המועקה. דעו לכם שכל הכפירה וכל המרד של האדם באלוקים נולדים מן המקום הזה: האדם מקבל ואינו מוכן להחזיר.

רבותינו דרשו את שמו של נמרוד מלשון מרד, "שהמריד את כל העולם כולו עליו במלכותו" (עירובין נג, א). ורש"י כותב שעל כל מי שמרשיע בעזות פנים, "יודע רבונו ומתכוין למרוד בו", אומרים שהוא כנמרוד (רש"י בראשית י, ט). לכאורה יש כאן פרדוקס, שהרי מי שמכיר את ריבונו אמור לעבוד אותו ולא למרוד בו. לפי מה שלמדנו הדבר מובן. הוא ידע את העוצמה שנקראת אלוקים, ולא נתן לו דבר בחזרה, והידיעה עצמה, בלי נתינה, הולידה בו מרד.

לכן אמר דוד המלך לשלמה בנו: "ואתה שלמה בני, דע את אלוקי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה" (דברי הימים א כח, ט). לדעת את הבורא אין די. אחרי הידיעה צריך לעבוד, לתת. ידיעה בלי עבודה עלולה להוליד כפירה, כפי שקרה לנמרוד.

צדקה שאינה מכבידה

הרמב"ם מונה שמונה מעלות בצדקה, וכותב: "מעלה גדולה שאין למעלה ממנה זה המחזיק ביד ישראל שמך" (הלכות מתנות עניים י, ז), כלומר מי שמחזק את חברו לפני שיפול, בהלוואה, בשותפות או במציאת עבודה, "עד שלא יצטרך לבריות לשאל". זו המעלה העליונה, כי היא מחזירה לאדם את מקומו כנותן. הוא מתפרנס מעמל כפיו, ושוב אינו תלוי בשולחן אחרים.

ומיד אחריה מונה הרמב"ם את מי שנותן צדקה בלי שיידע למי נתן, ובלי שהעני יידע ממי קיבל. גם בזה טמון אותו סוד. כשהנתינה בסתר, המקבל אינו עומד מול פניו של הנותן, והבושה אינה מכבידה עליו. וכך אמר שלמה המלך: "מתן בסתר יכפה אף" (משלי כא, יד).

ובאותה רוח אמרו חז"ל על מי שהלווה לחברו ויודע שאין לו לפרוע, "שאסור לעבור לפניו" (בבא מציעא עה, ב), כי כל מפגש כזה מעורר בלווה את אותה מועקה.

לשבח את הרבע

לצערנו, גם כשאנחנו כבר רוצים ליצור נתינה, איננו תמיד יודעים להתנהג נכון. אומרים לילד קטן לסדר את החדר. הוא ילד, והוא מסדר רבע חדר. ואנחנו אומרים לו שזה אינו סדר ושלא כך מסדרים. בכך איבדנו גם את הרבע הזה, שהיה אמור להוליד בו אהבה במידה של רבע. צריך לעשות בדיוק את ההפך, לשבח אותו ולומר לו שלא האמנו שיסדר כל כך יפה. כך הגדלנו את הנתינה, ואיתה את האהבה.

כך גם בין בני הזוג. הבעל התאמץ וקנה מתנה לאשתו. היא מסתכלת ושואלת בעוקצנות אם זה בשבילה או בשביל אמו. זו טעות. היא הורסת לו את הכוח להמשיך לתת ולהמשיך לייצר אהבה. צריך לומר לו שזה יפה ונפלא. אחרי כמה ימים אפשר להחליף, העיקר שהנתינה תתקבל בשמחה.

וכך עושה עמנו הקדוש ברוך הוא. על כל דבר קטן הוא נותן שכר, ובספרים הקדושים מתוארים שכר גדול וגן עדן על מעשים שנראים לנו פעוטים. הוא מגדיל את נתינתו, כדי שנוסיף לתת ונוסיף לאהוב.

יסר בנך

עכשיו נחזור אל הספירות. הנתינה שייכת לעולם החסד, ולמדנו שחסד בלי ביקורת אינו טוב. ראינו מה רע בו: כשהשפע זורם רק לצד אחד, נולדת שנאה. לכן צריך לצרף אליו גם את הגבורה, שעניינה צמצום וגבול. על פי שיטתו של הרב יצחק גינזבורג בפנימיות הספירות, פנימיות החסד היא אהבה ופנימיות הגבורה היא יראה. האהבה פותחת ונותנת, והיראה מציבה גבול, וכל אחת מהן לבדה אינה מספיקה.

שלמה המלך אמר: "יסר בנך ויניחך, ויתן מעדנים לנפשך" (משלי כט, יז). לייסר אין פירושו דווקא להכות. פירושו ליצור גבולות, ולחייב את הילד בנתינה בבית. קמת מן המיטה, תסדר אותה. אכלת, תשטוף את הצלחת ואת הכוס. יש ילדים שכשהם גדלים כועסים על הוריהם שלא הציבו להם גבולות, ולפעמים הילד ממש מחפש שאביו יקבע לו שעה לחזור הביתה. ועצם זה שהוא מחויב לשמוע להוריו, שהוא חוזר בשעה שנקבעה גם כשקשה לו וחבריו עוד יושבים, זו נתינה. הייסורים האלה עצמם הם הנתינה שמביאה מנוחה ומעדנים לנפש.

כשמערבבים בחסד את הקו השמאלי, את הגבולות, נולדת התפארת, ההנהגה השלמה. רבותינו מלמדים שאברהם אבינו היה איש החסד, שפע שאין לו גבול, ובחסד לבדו אי אפשר להנהיג את העולם. יצחק אבינו היה איש הגבורה. העקדה היא גבורה: להיות מוכן לעקוד את כל היצרים, לבטל את כל הרצונות ואת כל האני בשביל הקדוש ברוך הוא. וגם בגבורה לבדה אי אפשר להנהיג את העולם. בא יעקב אבינו, שהמדרש קורא לו "הבחור שבאבות" (בראשית רבה עו, א), והוא כנגד ספירת התפארת, שממזגת את השתיים. ועל השורש של כל זה אמר דוד המלך: "כי אמרתי עולם חסד יבנה" (תהלים פט, ג). העולם נבנה בחסד, והגבורה נותנת לחסד צורה שאפשר לחיות בה.

לאהוב את עצמך

אותו יסוד פועל גם בין האדם לעצמו. יש אנשים שמסוכסכים עם כל הסביבה. פעמים רבות השורש הוא שהם אינם אוהבים את עצמם. מי שאינו אוהב את עצמו מתקשה מאוד לאהוב אחרים.

יש מי שיאמרו שזו אנוכיות. התורה מצווה: "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט, יח). אהבת הזולת נמדדת באהבה שאדם אוהב את עצמו, ומכאן שגם אותה התורה מניחה כיסוד. ואדם לומד לאהוב את עצמו באותה דרך בדיוק, כשהוא משקיע בעצמו, משאיר זמן לדברים האישיים שלו ומממש את הכוחות שלו, הוא מתחיל לאהוב את עצמו, ואת האהבה הזאת הוא מקרין גם על הסובבים אותו.

הלל הזקן ניסח את המשקל הנכון: "אם אין אני לי, מי לי. וכשאני לעצמי, מה אני" (אבות א, יד). צריך לתת לעצמך, ועם זה לא להסתגר בתוך עצמך.

לתת בלב שלם

היו שאמרו לי אחרי השיעור הזה שהדברים נשמעים אינטרסנטיים, כאילו אני מלמד לתת רק כדי לקבל, ומי שאינו מחזיר אינו ראוי שייתנו לו. זו טעות. כשאנחנו נותנים באמת, איננו נותנים על מנת לקבל. מי שנותן על מנת לקבל, בשביל אינטרס, נתן בעצם לעצמו, ואת הזולת לא יאהב.

אבל כשמדובר בבני זוג, ובהורים וילדים, אנחנו חייבים לדאוג שגם השני ייתן. איננו עושים זאת בשביל עצמנו. אנחנו עושים זאת בשבילו, כדי שתיוולד בו אהבה. אישה צריכה לשתף את בעלה בבית, בניקיון ובסדר, כדי שיהיה לו חלק בבית ויאהב אותו. ומי שנותן יותר, מטבע הדברים נקשר יותר.

היו אצלי זוגות שפשוט נתתי להם מטלות. מטלות פיזיות לבעל בתוך הבית, ומטלות לאישה, וברוך ה' המצב השתפר בצורה מדהימה. בתוך חודש או חודשיים הפכו לזוג אוהב. נתינה מולידה אהבה.

אחרי שמסרתי את השיעור הזה באחד המקומות, ניגש אליי אדם ואמר לי שפתרתי לו תעלומה בת שמונה שנים. היה לו חבר שחי בעוני מרוד, בבית שאפילו מרצפות לא היו בו. פעם נפל לידי סכום גדול, והוא לקח את כל הכסף ושיפץ לחברו את הבית, עד שהפך אותו למעין בית מלון. כמה חודשים אחרי שסיים, התחיל החבר לדבר עליו לשון הרע ונעשה לשונאו הגדול ביותר. שמונה שנים הסתובב עם זה בבטן ולא הבין, הרי נתן לו הכל. עכשיו הבין. נתינה חד צדדית מולידה שנאה. הנתינה הגדולה חנקה את חברו.

ועוד דבר. לפעמים ילד עושה צרות להוריו, והאם אומרת לו כמה נתנה לו, כמה העניקה לו, שהוא קיבל הכל. היא חושבת שהיא מעוררת בו הכרת טובה, ובפועל היא מגדילה את המועקה. הרי השנאה נולדה מן הנתינה החד צדדית, וכל תזכורת שלה מעמיקה אותה. עלינו להפסיק לנגן לילדים את המנגינה של כל מה שעשינו בשבילם, ולתת להם הזדמנות לתת. וכך גם בין בני הזוג. אישה שחוזרת ואומרת לבעלה כמה היא עושה ונותנת, ושהוא אינו נותן דבר, מגדילה את הריחוק שלו ממנה. וכן בין חברים. הקוד הזה פועל בכל המישורים.

אפשר להרגיש זאת באוויר. כשנכנסים לבית שיש בו אהבה, מרגישים עוצמה, טהרה, שלווה ועושר. אהבה היא אור שקשה לתאר, וכשאוהבים, שום דבר אינו קשה. אדם שאוהב את אשתו אינו מתקשה לעזור לה, לתת לה, לסחוב בשבילה ולחזור בשבילה. וכשאינן אהבה, חלילה, כל דבר נעשה כבד ומלא תסכול. והדרך לייצר את האהבה הזאת אחת היא: נתינה.

נצא מכאן עם קבלה פשוטה, להיות נותנים ולבנות בבית מעגל של נתינה, שבו כל אחד נותן וכל אחד זוכה לתת.

יהי רצון שנזכה לבתים שהאהבה שורה בהם, ושעל כל פשעים תכסה אהבה.

המימד הנוסף · הרב יוסף ביטון שליט"א

050-590-1349 · ravbiton.com · מודעות עצמית על פי הקבלה, שיעור 7